

Públic

L'ENORME CRISI SOCIAL A CATALUNYA IGNORADA O OCULTADA EN EL DEBAT ELECTORAL

Vicenç Navarro

Catedràtic Emèrit de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques,
Universitat Pompeu Fabra

7 de novembre de 2019

Un dels fets més notoris que han passat a Catalunya des de l'inici de la crisi econòmica i financera (fa més de deu anys) fins ara ha estat un declivi molt notable (i sense precedents en el període democràtic) del benestar i qualitat de vida de les classes populars, que són la majoria de la població a Catalunya. I aquest declivi no s'ha resolt ni revertit, en contra d'allò que els establishments politicomediàtics de Catalunya han estat dient. Vegem les dades, que parlen per elles mateixes.

La taxa de risc de pobresa entre el 2008 i el 2018 va passar d'un 16,6% de tota la població catalana a un 21,3%. Avui, més de dos de cada deu catalans es troben en aquesta situació. Aquest creixement també s'ha donat entre treballadors

catalans, ja que els seus salaris no són prou alts com per sortir d'aquest risc de pobresa. **I aquest creixement ha estat fins i tot més gran entre la població sense feina** (que s'ha incrementat en un 80% -pràcticament 200.000 persones més- entre l'últim trimestre del 2007 i l'últim del 2018). **Particularment vulnerable ha estat el jovent (els menors de 18 anys), ja que els joves que es troben en risc de pobresa han crescut un 7% entre 2013 i 2018, és a dir, gairebé 30.000 joves han passat a trobar-se en aquesta situació; això s'ha vist reflectit en la taxa de risc de pobresa d'aquest jovent, que ha passat d'un 29,5% a 31,2%, i ha assolit la xifra de 439.800 joves catalans.**

Una altra característica d'aquesta crisi és l'enorme augment de la precarietat, en aquest cas en forma de temporalitat. Entre el 2008 i el 2018 els contractes temporals van passar de representar el 83% de tots els contractes registrats anualment a un 86,1%. Aquest creixement no es deu, primordialment, com s'insisteix constantment, a la mal anomenada revolució robòtica i a l'automatització del procés de treball, sinó a l'enorme empoderament del món empresarial a costa del món sindical com a resultat de les reformes laborals del president Zapatero (aprovada al Congrés amb l'ajuda de CiU) i del president Rajoy (que Ciutadans ha fet seva).

L'enorme crisi de l'Estat del Benestar català

Aquestes reformes laborals han anat acompanyades de les polítiques d'austeritat, amb enormes retallades de despesa pública, inclosa la despesa pública social que finança els serveis públics (sanitat, educació, habitatge, protecció i promoció social, foment de l'ocupació i altres). Durant el període 2010-2017 la Generalitat de Catalunya va retallar 626 milions d'euros en l'educació pública, retallada fins i tot més accentuada a les escoles públiques que a les concertades. Avui, la despesa pública educativa és de 5.684,1 milions d'euros, molt més baixa que l'any 2010 (6.310,5 milions), i això tot i que les necessitats educatives d'ara són més grans. Passa una cosa similar en altres dimensions de la despesa pública educativa, com ara les universitats, a on el deteriorament institucional a causa de la pobresa de recursos ha estat molt accentuat.

Es dona una situació semblant a la despesa pública en sanitat i salut pública, que ha baixat un 10,4% durant el mateix període (en educació el descens va ser d'un 9,9%), i ha passat a ser de 9.903,5 milions d'euros a 8.876.5 milions durant el mateix període, de manera que s'han retallat 1.027 milions d'euros que han tingut un impacte devastador en el sistema públic sanitari, causa major del creixement del sector privat, i s'ha polaritzat així encara

més la sanitat catalana, amb un 30% de catalans atesos per la sanitat privada i un 70% per la pública. La sanitat utilitzada primordialment per les classes populars catalanes –la pública– ha patit una enorme disminució de recursos. En realitat, aquestes retallades han respost sovint al desig de **les autoritats sanitàries de la Generalitat de Catalunya d’afavorir l’expansió de la sanitat privada, com en el seu dia va indicar el conseller de Sanitat del govern Mas, el Sr. Boi Ruiz, que abans de conseller havia estat el president de la patronal sanitària privada.**

L’habitatge (i d’altres serveis urbans) també ha patit un gran descens, de 723,9 milions d’euros a 357,6 milions, una retallada de més d’un 50% dels fons disponibles per a aquesta funció essencial de les autoritats públiques –municipals i autonòmiques–.

Finalment, també s’han produït altres **retallades en capítols de la despesa social** que juguen un paper molt important a garantir el benestar de la població, com ara **protecció social** (una retallada d’un 7,1%) **promoció social** (31%) i **foment de l’ocupació** (un 1,1%).

El gran creixement de les desigualtats a Catalunya

Totes aquestes dades mostren com els recursos disponibles i utilitzats primordialment per les classes populars han baixat molt marcadament com a conseqüència de les polítiques de retallades de la despesa pública, alhora que baixaven els seus ingressos com a conseqüència de la baixada dels salaris i el deteriorament de les condicions de treball, resultat de les reformes laborals. **Aquestes polítiques públiques han significat un enorme descens del nivell de vida i qualitat del benestar de la població catalana que deriva els seus ingressos dels salaris i dels serveis i fons de l'Estat del Benestar. Tot això explica que el percentatge de les rendes derivades del treball sobre el total de les rendes hagi disminuït (des d'un percentatge ja molt baix) d'un 50,1% l'any 2008 a un 47,1% l'any 2018, mentre que les rendes derivades del capital (propietat de mitjans que generen renda), que ja eren molt elevades l'any 2008 (un 42,1%), van passar a un 44,4% l'any 2018.** Aquestes dades mostren l'enorme poder d'allò que en la terminologia anglosaxona s'anomena la *Corporate Class*, les persones propietàries o gestores de les grans empreses econòmiques i financeres i de serveis, que **contrastava amb la debilitat del món del treball, accentuada encara més per les reformes laborals que han tingut un impacte devastador en la qualitat de vida de les classes populars. Això ha determinat que Catalunya sigui un dels països amb unes de les desigualtats de renda més elevades, i aquestes han crescut de manera molt accentuada**

durant el període 2008-2018. Així, el 20% de catalans que té rendes més altes (burguesia, petita burgesia i classe mitjana professional), que l'any 2007 tenia 4,8 cops més renda que el 20% de catalans amb les rendes més baixes, l'any 2018 van passar a tenir-ne 5,2 cops més. I aquestes desigualtats eren encara més grans pel que fa a la propietat.

El deteriorament de la qualitat de vida de les classes populars a Catalunya

Darrere de cadascuna d'aquestes dades hi ha un enorme patiment de les classes populars (que són la majoria del poble català). **El contrast entre els de baix, les classes populars, que són la majoria de la població catalana, i els de dalt –al voltant del 20%, una minoria (pocs, però poderosos i influents)- és enorme.** Per exemple, els anys que **una persona pugui esperar viure (l'esperança de vida) són molt, però molt més grans (11,3 anys) entre els de dalt (que viuen en barris acomodats) que inclouen directors, gerents i professionals universitaris, versus els que estan a sota (que viuen a barris que inclouen treballadors manuals obrers).**

Altres indicadors mostren desigualtats similars entre catalans, segons la seva classe social. Les malalties degudes a l'estrès, per exemple, o al tipus de nutrició, són molt més comunes entre els de

baix (que són la majoria) que els de dalt. El **percentatge de diabètics (malaltia que està, en part, determinada pel tipus d'alimentació) és gairebé tres cops més gran a les classes populars que a la classe alta, i gairebé quatre cops més gran en el cas del percentatge de menors de 6 a 12 anys amb obesitat.**

I per a les persones majors de 15 anys, les malalties causades, en part, per l'estrès, tenen molta més incidència entre les classes populars que entre la classe alta; és el cas del percentatge de persones amb la pressió arterial alta, que és gairebé el doble entre les classes populars que entre la classe alta. I passa una cosa similar amb la incidència d'altres malalties com la depressió severa i major, a on la diferència és gairebé dos cops més gran entre les classes populars que entre les classes altes.

Aquest deteriorament de la qualitat de vida afecta totes les dimensions de l'ésser humà, i afecta, doncs, el seu comportament. Això és fàcil de veure en els grups que són especialment vulnerables: els joves i les dones. El deteriorament tan notable del mercat del treball i el descens dels recursos disponibles per als joves catalans explica que el percentatge d'aquests joves entre 16 i 29 anys emancipats (és a dir, que viuen en llocs diferents als seus familiars) **hagi disminuït**

d'un 31,6% al 2008 a un 23,8% al 2017, cosa que ha incrementat d'una manera molt significativa la seva edat d'emancipació, que **és una de les més elevades de la UE**.

I aquest descens del percentatge de joves emancipats ha estat també responsable de la gran **reculada en l'edat en què les dones catalanes tenen el seu primer fill o filla**. En realitat, Catalunya és una de les regions europees en les quals aquesta edat és més elevada (**30,9 anys**), només superada per la mitjana a Espanya i a Itàlia (en el conjunt de la UE és de 29,1 anys). I aquest retard és també causa d'un **descens de la taxa de fecunditat, que ha passat de ser d'1,45 fills al 2007 a 1,39 al 2017**, la qual cosa constitueix una gran insatisfacció en el desenvolupament del projecte vital, ja que el nombre desitjat de fills entre homes i dones de 20 a 49 anys és de més de 2. La taxa de reemplaçament biològic de la població és de 2,1 fills per dona, fet que assenyalava que, si no augmenta aquesta taxa, la població catalana descendirà o, per créixer, haurà d'afavorir uns percentatges més grans d'immigració que els actuals.

La resposta de l'establishment politicomediàtic català

El que és sorprenent és que aquesta enorme crisi que existeix a Catalunya i que afecta primordialment les classes

populars no aparegui en els grans debats que estan tenint lloc a Catalunya i a la resta d'Espanya. Per contra, el tema de Catalunya –per “Catalunya” s'entén el tema nacional, i el conflicte entre l'Estat espanyol i el secessionisme català– absorbeix un enorme espai en el debat polític i en les discussions promogudes pels mitjans, i això malgrat que els secessionistes, tot i ser una minoria molt gran i molt militant en la seva causa, no representen la majoria de la població catalana. **Les enquestes mostren que l'enorme crisi social és el tema que preocupa més als catalans en la seva vida quotidiana, mentre que aquests aborden la seva relació amb el gran tema “Espanya-Catalunya” des d'una frustració amb la classe política, a la qual veuen com insensible a les seves necessitats i problemes.**

Cal dir que alguns sectors dirigents del moviment independentista sí que reconeixen que existeix una crisi, però l'atribueixen a la seva pertinença a Espanya. Assenyalen que molts elements d'aquesta crisi apareixen també a Espanya, a la qual consideren responsable d'això. El missatge que “Espanya ens roba” ha tingut certa prèdica, però, paradoxalment, ha tingut escàs impacte entre les classes populars. Aquesta escassa importància es deu a l'**àmplia percepció que les dretes catalanes que han governat a Catalunya durant la major part del període democràtic han aprovat les lleis (com les reformes laborals) i**

imposat les retallades que consideren responsables del deteriorament del seu benestar i qualitat de vida.

Això explica l'aparent paradoxa (que nega la credibilitat de l'argument que Espanya és la responsable d'aquesta crisi) que els sectors més populars no siguin independentistes i no donin suport al secessionisme. Les dades (negades pels independentistes) són clares i convincents.

Qui és independentista i qui no

Les dades mostren que hi ha una clara correlació positiva entre el vot a partits independentistes (ERC, CiU, PDeCAT i JxSí) i la pertinença a grups ocupacionals tals com "grans empresaris/gerents", "clergat", "petits empresaris/grangers" i "professionals", i una correlació negativa entre vot a aquests partits i pertinença a grups ocupacionals com "treballadors de la producció" i "treballadors de serveis". És a dir, que a nivell descriptiu es pot afirmar que les classes treballadores (producció i serveis) voten menys (per sota de la mitjana) als partits independentistes que els petits i grans empresaris, grangers, clergat i professionals. Aquestes dades pertanyen als baròmetres del CIS i fan referència al període abril 2004-setembre 2019 (amb una mostra de 25.995 casos). **Alguns estudis que s'han realitzat també per**

comparar el vot i el nivell de renda dels barris a Barcelona mostren que les classes populars no són majoritàriament secessionistes.

Totes aquestes dades qüestionen l'argument que els catalans són un sol poble, ja que a Catalunya hi ha classes socials que tenen una gran diversitat d'interessos, freqüentment en conflicte. **Les dades mostren clarament que els de baix no comparteixen les mateixes postures i els mateixos interessos que els de dalt. I el gran error de gran part de les esquerres és no adonar-se d'això.** Degut al fet que estan imbuïdes del debat nacional (que absorbeix l'atenció de la classe política i dels mitjans) s'allunyen de les seves bases electorals.

Així doncs, **la desaparició del tema social ha afavorit el monopoli del tema nacional, que està ocultant el primer per a benefici d'aquells que van crear el problema territorial,** cosa que inclou tant les dretes (unionistes i secessionistes) com les esquerres que governen. Així de clar.